

13. 12. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vztah náhrady dle § 50 písm. c) a § 59a zákona o vodách a kreativní výklad Ministerstva zemědělství

Ve výkladu č. 97 k vodnímu zákonu a souvisejícím právním předpisům č. j. 61823/2019-MZE-15120, ze dne 25. 11. 2019 podaného Ministerstvem zemědělství se lze dočíst, že: „Ustanovení § 59a a § 50 písm. c) vodního zákona nemají mezi sebou vztah speciality, ale uplatní se zásada posteriority... Ustanovení § 59a vodního zákona stanovilo novou tříletou promlčecí dobu pro nároky vlastníků pozemků, na nichž jsou umístěna cizí vodní díla vybudovaná před 1. lednem 2002, včetně vodních děl vybudovaných v korytech vodních toků, jejíž běh započal 2. ledna 2016.“ (dále jen „výklad“). S těmito závěry nelze souhlasit.

Na úvod je nutné konstatovat, že při letmém studiu předmětného výkladu Ministerstva zemědělství se člověk nemůže ubránit dojmu, že podaný výklad shora citovaných ustanovení je primárně veden (ohýbán) ve prospěch státní pokladny – rozuměj jednotlivých povodí (státních podniků) coby osob hospodařících s dotčenými pozemky ve vlastnictví státu, jejichž zakladatelem je právě Ministerstvo zemědělství (v podrobnostech viz níže), která patrně s uplatňováním náhrady dle ust. § 50 písm. c) zákona o vodách v roce 2002 zaspala.

ARROWS
advisory group

Obecně k náhradě dle ust. § 50 písm. c) zákona o vodách

Ust. § 50 písm. c) ve znění: „**Vlastníci pozemků, na nichž se nacházejí koryta vodních toků, jsou povinni strpět na svém pozemku vodní díla umístěná v korytě vodního toku, vybudovaná před účinností tohoto zákona.**“, je součástí vodního zákona od jeho účinnosti, tedy od **1. 1. 2002** a do dnešního dne nedoznalo žádných změn. **Jedná se o tzv. zákonné věcné břemeno.**

Ačkoliv není právo na náhradu za strpění vodního díla v ust. § 50 písm. c) vodního zákona výslovně upraveno, existence tohoto práva byla uznána v judikatuře Nejvyššího soudu (viz např. rozsudek ze dne 1. 9. 2017, sp. zn. 28 Cdo 5820/2016), resp. Nejvyššího správního soudu, srov. rozsudek č. j. 2 As 18/2010 - 140, ze dne 7. 10. 2010: „Podle § 50 odst. c) vodního zákona (ve spojení s § 43 odst. 1 a § 44 odst. 1) platí, že vlastníci pozemků jsou povinni strpět na svém pozemku vodní díla umístěná v korytě vodního toku, vybudovaná před účinností tohoto zákona. Povinnost trvale něco strpět na svém pozemku je věcným břemenem. Žalobci pak náležejí náhrada [bez náhrady musí vlastník pozemku strpět jen povinnost dle § 50 písm. e) vodního zákona, kde to je výslovně uvedeno], přičemž Nejvyšší soud v citovaném rozsudku dospívá k tomu, že má být vypočtena i z hodnoty ulovených ryb, a dále nájemné za předmětný rybník. Náhrady za zákonné omezení vlastnického práva se totiž může dotčený vlastník domáhat přímo na základě čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, aniž by bylo třeba zvláštního prováděcího

zákona.“

Ke stejnému závěru dospělo sic! také samotné **Ministerstvo zemědělství, viz výklad č. 13 k vodnímu zákonu a souvisejícím právním předpisům, č. j. 19406/2002-6020, ze dne 4. 8. 2004:** „Podle ustanovení § 50 písmeno c) zákona č. [254/2001](#) Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou vlastníci pozemků, na nichž se nacházejí koryta vodních toků, povinni strpět na svém pozemku vodní díla umístěná v korytě vodního toku, pokud byla vybudována před 1. lednem 2002. **Jde o veřejnoprávní omezení vlastnického práva vyplývající přímo z vodního zákona, které ke svému vzniku nepotřebuje žádnou další právní skutečnost.** Není proto třeba, aby mezi vlastníkem takového vodního díla a vlastníkem pozemku, na němž se nachází vodní tok, byla uzavřena smlouva (např. smlouva o nájmu nebo o věcném břemeni). Rovněž není třeba jakéhokoliv prohlášení vlastníka pozemku nebo vkladu takového práva, respektive omezení, do katastru nemovitostí. **Toto veřejnoprávní omezení vlastnického práva vlastníků pozemků, na nichž se nacházejí koryta vodních toků, se děje ve veřejném zájmu - pro ochranu vodních děl v korytech vodních toků vybudovaných před účinností vodního zákona, na základě zákona - ustanovení § 50 písmeno c) vodního zákona a náleží za ně, podle čl. 11 Listiny základních práv a svobod, náhrada.“**

Vlastníci pozemků, na nichž se nacházejí koryta vodních toků, tak mohli na základě § 50 písm. c) vodního zákona ve spojení s čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod po vlastnících vodních děl požadovat jednorázovou náhradu již ode dne 1. 1. 2002. Vzhledem k tomu, že zákon zde nestanoví žádnou speciální promlčecí lhůtu, uplatní se obecná tříletá promlčecí lhůta upravená v § 101 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. K promlčení tohoto nároku tudíž došlo zkraje roku 2005.

Obecně k náhradě dle ust. § 59a zákona o vodách

Ustanovení § 59a, jenž zní: „**Vlastník pozemku je povinen strpět za náhradu na svém pozemku vodní dílo vybudované před 1. lednem 2002 a jeho užívání.**“, bylo vloženo do zákona o vodách novelou provedenou zákonem č. [303/2013](#) Sb., která nabyla účinnosti až dne 1. 1. 2014. Podle přechodného ustanovení čl. LV. platí, že: „**Nedojde-li mezi vlastníkem pozemku a vlastníkem vodního díla k dohodě o náhradě za užívání pozemku podle § 59a zákona č. [254/2001](#) Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, do 24 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, rozhodne na návrh vlastníka pozemku nebo vodního díla o výši náhrady soud.**“

Důvodová zpráva k citovanému ustanovení uvádí: „**Navrhuje se stanovit, aby se povinnost vlastníků strpět na cizím pozemku vodní dílo rozšířila na všechna vodní díla ve smyslu vodního zákona. Cílem navrhovaných změn je, aby se vyřešily právní poměry vlastníků pozemků a vodních děl, která byla vybudovaná před 1. lednem 2002. S účinností nového vodního zákona, tedy po 1. lednu 2002, museli vlastníci vodních děl zřizovaných na cizích pozemcích vyřešit včas své poměry k vlastníkům pozemků. Navrhovaná úprava tedy řeší pouze stav, který zde existuje z doby před účinností stávajícího vodního zákona. Navrhuje se výslovně zakotvit povinnost vlastníka strpět vodní dílo a jeho užívání za náhradu. Za užívání vodního díla je nutné považovat například i zátopu. Nedojde-li k dohodě o náhradě, navrhuje se, aby o výši náhrady rozhodl soud.**“

Doktrína řadí dané omezení, tj. povinnost vlastníků strpět v intencích § 59a zákona o vodách na cizím pozemku vodní dílo, mezi tzv. **zákonná věcná břemena.**[\[1\]](#)

Vlastníci pozemků, na nichž se nacházejí vodní díla, mohli na základě § 59 vodního zákona ve spojení s přechodným ustanovením čl. LV. po vlastnících vodních děl požadovat jednorázovou náhradu od počátku roku 2016. Vzhledem k tomu, že zákon zde nestanoví

žádnou speciální promlčecí lhůtu, uplatní se obecná tříletá promlčecí lhůta upravená v § 629 odst. 1 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“). K promlčení tohoto nároku tudíž došlo začátkem roku 2019.

Vztah náhrady dle § 50 písm. c) a § 59a zákona o vodách v podání Ministerstva zemědělství

Ministerstvo zemědělství^[2] v úvodu citovaný závěr přijalo na základě následujících (dle mého soudu zcela mimoběžných) úvah: **„Ustanovení § 59a a § 50 písm. c) vodního zákona nemají vzájemně vztah speciality, ani jedno z nich není vůči druhému speciální, neboť obě ustanovení upravují stejným způsobem stejný druh právních vztahů [pouze § 59a vodního zákona dopadá jak na vodní díla v korytech vodních toků, na něž se výslovně vztahuje § 50 písm. c), tak na vodní díla mimo koryta vodních toků (na něž aplikaci § 50 písm. c) dovodila soudní praxe)]. Proto se mezi nimi neuplatní zásada posteriority (lex posterior derogat priori), tedy že pozdější zákon nahrazuje zákon dřívější, v tomto případě se pozdější pravidlo použije na místě pravidla dřívějšího. To tedy znamená, že povinnost strpět obsažená v § 59a vodního zákona v sobě zahrnuje i již dříve stanovenou povinnost strpět vodní díla v korytech vodních toků podle § 50 písm. c) vodního zákona.**

Účelem obou zmíněných ustanovení [§ 59a a § 50 písm. c) vodního zákona] je veřejnoprávní ochrana vybudovaných vodních děl z důvodu jejich veřejně prospěšného vodohospodářského významu. Ustanovení § 50 písm. c) vodního zákona má charakter spíše tzv. veřejného omezení vlastnického práva vyplývající z čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, naproti tomu § 59a reflektuje spíše omezení dle čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (viz rovněž HORÁČEK, Z., KRÁL, M., STRNAD, Z., VYTEJČKOVÁ, V. Vodní zákon: s aktualizovaným podrobným komentářem po roce účinnosti nového občanského zákoníku k 15. 3. 2015. Praha: Sondy, 2011, s. 153). V obou ustanoveních jsou však přítomny obě složky omezení vlastnického práva, přičemž rozdíl mezi oběma složkami spočívá v tom, že omezení podle odst. 3 je vlastní každému vlastnickému právu a nenáleží za něj náhrada. Z výše uvedené duální povahy obou ustanovení pak vyplývá, že bylo možné se domáhat náhrady za toto omezení již podle § 50 písm. c) vodního zákona, případně dokonce již jen podle samotné Listiny základních práv a svobod.

Jelikož se nadále jeví účelným zákonem stanovit, aby vlastníci pozemků vodní díla v korytech vodního toku, které mají povětšinou charakter veřejně prospěšných staveb, neodstraňovali (respektive nebylo by vhodné zrušením tohoto ustanovení naznačit opak), má stále ustanovení § 50 písm. c) vodního zákona svůj význam, a nejedná se tak o ustanovení obsolentní.^[3]

Bez ohledu na možné předchozí promlčení nároku v případech pozemků a vodních děl v korytech vodních toků, přijetím § 59a vodního zákona byla stanovena nová promlčecí doba pro nároky vlastníků pozemků vůči vlastníkům vodních děl, jejíž běh započal 2. ledna 2016. Z důvodu pozdějšího přijetí § 59a vodního zákona bylo tak možné na základě právního pravidla „lex posterior derogat priori“ nárokovat náhradu s odkazem na toto zákonné ustanovení.

Uvedenému závěru odpovídá i znění přechodného ustanovení obsaženého v čl. LV zákona č. [303/2013](#) Sb., které žádným způsobem nerozlišuje a nevylučuje některé kategorie vlastníků pozemků, tedy se vztahuje i na vlastníky pozemků s koryty vodních toků. **V opačném případě by byl § 59a vodního zákona neaplikovatelný, protože by již byly všechny nároky vlastníků pozemků zatížených vodními díly na náhradu za omezení (jednou) promlčeny, když mohly být uplatněny obvykle ve třech letech po vybudování vodního díla, případně nejpozději od přijetí Listiny základních práv a svobod.^[4]**

Zákonodárce stanovil novou promlčecí lhůtu pro všechny nároky s ohledem na jejich povahu náhrady za omezení (jinak nepromlčitelného) vlastnického práva a rovněž zohlednil dosud nejednoznačné, či dokonce sporné plynutí promlčecí doby podle předchozí právní úpravy. Jejím uplynutím včetně dvouleté lhůty na uzavření dohody tak již není sporu o tom, že došlo k promlčení nároku na náhradu za omezení vlastnického práva.

Pro úplnost je vhodné poznamenat, že v případech, kdy byla náhrada za omezení vlastnického práva poskytnuta [5] podle § 50 písm. c) vodního zákona, případně podle jiného právního předpisu, nevzniká právo na náhradu podle § 59a vodního zákona, neboť omezení vlastníka pozemku bylo již kompenzováno. Náhrada za omezení vlastnického práva má povahu jednorázového plnění...

Vztah náhrady dle § 50 písm. c) a § 59a zákona o vodách - kritické poznámky

Hned na úvod je třeba předeslat, že Ministerstvo zemědělství se mýlí, pokud dovozuje že mezi ustanoveními § 50 písm. c) a § 59a zákona o vodách není vztah speciality. Již po prvním přečtení obou ustanovení je totiž evidentní, že ust. § 50 písm. c) je speciální k § 59a zákona o vodách, neboť se týká jen omezeného okruhu vodních děl, a to sice vodních děl nacházejících se v korytech vodních toků, kdežto § 59a zákona o vodách míří obecně na veškerá vodní díla (bez přívlastku).

Z logiky věci přitom ust. § 59a zákona o vodách účinné od 1. 1. 2014 nemůže dopadat na vodní díla nacházející se v korytech vodních toků, neboť tyto právní vztahy již byly zákonodárcem vyřešeny speciálním ustanovením § 50 písm. c) zákona o vodách s účinností k 1. 1. 2002. Zákonodárce tedy nemohl ust. § 59a zákona o vodách zřídit opětovně zákonné věcné břemeno k pozemkům, ke kterým již bylo zákonné věcné břemeno jednou zřízeno ust. § 50 písm. c) zákona o vodách, a tudíž ani opětovně přiznat vlastníkům pozemků náhradu, resp. prodloužit promlčecí lhůtu k jejímu uplatnění sic!

Neuplatní se tedy zásada „lex posterior derogat priori“, jak uvádí mylně Ministerstvo zemědělství, nýbrž zásada „legi posteroiri generali non derogat legi priori speciali“ (pozdější úprava obecná neruší dřívější úpravu speciální). Tento výklad ostatně koresponduje s tím, že pravidlo uvedené v ust. § 50 písm. c) zůstává nadále součástí vodního zákona, a nemůže být tudíž z povahy věci obsaženo současně také v § 59a zákona o vodách bez toho, aniž by se nejednalo o vztah speciality. **Ust. § 59a zákona o vodách tudíž dopadá jen na vodní díla mimo koryta vodních toků.**

Je třeba znovu připomenout, že jak účelem ust. § 50 písm. c), tak i ust.

§ 59a vodního zákona byla legalizace vodních děl zřízených na cizím pozemku před 1. 1. 2002 (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. 28 Cdo 3553/2015 nebo ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 28 Cdo 2880/2016 a rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1911/16).

Ust. § 50 písm. c) vodního zákona však dopadalo pouze na vodní díla v korytě vodního toku. Ust. § 59a vodního zákona pak nelze vykládat pouze gramatickým výkladem a nelze tedy vycházet pouze z textu právní normy bez zohlednění dalších okolností. Naopak systematickým výkladem a výkladem teleologickým i za použití důvodové zprávy (historický výklad) je třeba dospět k závěru, že ust. § 59a vodního zákona nedopadá na případy, kdy již byly právní vztahy mezi vlastníkem pozemku a vlastníkem vodního díla v minulosti vyřešeny.

Je proti smyslu zákona, aby se jím opětovně přiznávala náhrada tam, kde již byla jednou poskytnuta, resp. měla být poskytnuta, a to byť i nepřímo skrze prodloužení promlčecí

lhůty ex post. Takový výklad by byl v rozporu s princíem právní jistoty, předvídatelnosti práva, zásadou vigilantiibus iura scripta sunt, princíem legitimního očekávání a v konečném důsledku také se zákazem právě[6] retroaktivity, kterým by byla protiústavně postižena jedna strana soukromoprávního vztahu - vlastníci vodních děl nacházející se v korytech vodních toků [viz Ministerstvem zemědělství proponovaný absurdní výklad o dodatečném prodloužení promlčecí lhůty po jejím marném uplynutí].

Jinými slovy řečeno, v případě, že právo na náhradu za omezení vlastnického práva vzniklo již za účinnosti předchozí právní úpravy a oslabilo se promlčením, neměla (a z povahy věci ani nemůže mít) uvedená novelizace vodního zákona (ust. § 59a) na existenci tohoto již oslabeného práva jakýkoliv vliv, jinak by totiž působila nepřipustně nazpět na již vzniklá (tedy minulé) práva a povinnosti.

Srov. v této souvislosti text důvodové zprávy týkající se ust. § 59a vodního zákona, z níž je patrné, že toto ustanovení - upravující tzv. legální zákonné věcné břemeno - mělo postihnout ta vodní díla, resp. pozemky pod nimi, které doposud zatíženy podle vodního zákona věcnými břemeny nebyly (tj. vodní díla nacházející se mimo koryta vodních toků): „Navrhuje se stanovit, aby se povinnost vlastníků strpět na cizím pozemku vodní dílo rozšířila na všechna vodní díla ve smyslu vodního zákona. Cílem navrhovaných změn je, aby se vyřešily právní poměry vlastníků pozemků a vodních děl, která byla vybudovaná před 1. lednem 2002...“

Argumentem a contrario lze tedy dovodit, že cílem navrhovaných změn zcela jistě nebylo, aby se vyřešily právní poměry vlastníků pozemků a vodních děl, vybudovaných před 1. lednem 2002, které již v minulosti vyřešeny byly právě § 50 písm. c) zákona o vodách. Jinak řečeno nebylo třeba tuto povinnost rozšiřovat na vlastníky pozemků, které obdobným věcným břemenem již v době přijetí zákona č. [303/2013](#) Sb. obtíženy byly.

Ke stejnému závěru dospívá také odborná literatura: **„Lze shrnout, že i podle § 50 písmene c) měl vlastník služebného pozemku nárok na náhradu za omezení vlastnického práva. Podle starého občanského zákoníku však obecná promlčecí doba k uplatnění práva činila tři roky, k promlčení tedy došlo zkraje roku 2005. Tím, že na povinnost strpění vodního díla v korytu vodního toku nelze použít § 59a, není ani možné aplikovat náhradu zmiňovanou tímto paragrafem.“**[7]

Závěr

S ohledem na výše řečené lze tedy uzavřít, že nároky vlastníků pozemků na jednorázovou náhradu vůči vlastníkům vodních děl nacházejících se v korytech vodních toků opírající se o § 50 písm. c) vodního zákona ve spojení s čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod jsou již promlčeny a vzhledem k tomu, že ust. § 50 písm. c) vodního zákona je v poměru speciality k § 59a vodního zákona, nemohou se dle posledně zmíněného ustanovení tudíž vlastníci pozemků vůči vlastníkům vodních děl nacházejících se v korytech vodních toků domáhat téže náhrady znovu v Ministerstvem zemědělství tvrzené (dle mého přesvědčení však neexistující) prodloužené promlčecí lhůtě a z tohoto důvodu je proto již z principu vyloučena rovněž další nová (druhá) náhrada (argument a minori ad maius).

Výklad zastávaný Ministerstvem zemědělství je proto třeba odmítnout, protože se přičií ústavním kautelám a směrnici uvedené v § 2 odst. 1 o. z.: **„Každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu**

ustoupit.“

Kvůli kačkám do eráru nelze překročit racionálního výkladu čáru!

JUDr. Vladimír Janošek,
advokát

trvale spolupracující s [ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.](#)

V Jámě 699/1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 731 773 563
e-mail: janosek@arws.cz

[1] Např. Rubeš, P. Zákon o vodovodech a kanalizacích. Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, str. 67

[2] Výklad je dok dispozici >>> [zde](#).

[3] Tato argumentace Ministerstva zemědělství se jeví poněkud nelogická, když Ministerstvo zemědělství současně tvrdí, že totéž pravidlo je obsaženo i v § 59a vodního zákona. Potom by totiž § 50 písm. c) vodního zákona obsolentní byl. Tak tomu ovšem není, neboť se jedná o ustanovení speciální k § 59a vodního zákona (k tomu srov. výklad níže).

[4] Král je nahý! Právě tato pasáž názorně ilustruje, jakými úvahami se Ministerstvo zemědělství při výkladu vztahu náhrady dle § 50 písm. c) a § 59a zákona o vodách řídilo. Účelem tohoto výkladu je evidentně snaha ex post (v rozporu s principem právní jistoty) prodloužit toliko výkladem (bez opory v zákoně) již proběhlé promlčecí lhůty. V žádném případě pak nelze souhlasit s tvrzením Ministerstva zemědělství, že by § 59a zákona o vodách byl neaplikovatelný. Neaplikovatelný je (již z povahy věci) právě a jen na případy zmíněné v § 50 písm. c) zákona o vodách. Na jiná vodní díla jej nepochybně použít lze a pro tyto jiné účely byl právě § 59a zákona o vodách také konstruován (viz důvodová zpráva).

[5] Viz pozn. pod čarou č. 4.

[6] K tomu srov. náleží Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 1/14: „**O pravou retroaktivitu právní normy jde tehdy, jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik**

právního vztahu a nároky účastníků z tohoto vztahu také v případě, kdy právní vztah nebo nároky z něj vyplývající vznikly před účinností nového právního předpisu. Nepravá retroaktivita znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit i právní vztahy vzniklé před jeho účinností, avšak až ode dne jeho účinnosti; samotný vznik těchto právních vztahů a nároky z těchto vztahů vzniklé před účinností nového právního předpisu se spravují dosavadní právní úpravou (k tomu srovnej náleží Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 1/14).“

[7] Š. Holuba, Nástrahy vodních restitucí. Právní rádce, 10/2019.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních – hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)